

ԴԱՏԱՎՈՐ ԳԵՎՈՐԳ ԳՅՈՂԱԼՅԱՆԻ ԶՀԱՄԸՆԿՆՈՂ

ՀԱՏՈՒԿ ԿԱՐԾԻՔԸ

(Թիվ ՀԿԴ/0067/02/22 գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի հակակոռուպցիոն պալատի
29.01.2026 թվականի որոշման վերաբերյալ)

Քաղաք Երևան

29.01.2026թ.

1. Չեմ կարող համաձայնել մեծամասնության հետ այն հարցում, որ սույն վեճը ենթակա է քննության առաջին ատյանի դատարանում (այսուհետ՝ Դատարան): Վճռաբեկ դատարանն իր որոշման մեջ խոսելով Վերաքննիչ հակակոռուպցիոն դատարանի (այսուհետ՝ Վերաքննիչ դատարան) կողմից թույլ տրված սխալի մասին, որոշել է՝ **վճռաբեկ բողոքը բավարարել մասնակիորեն և բեկանել Վերաքննիչ դատարանի 01.11.2024 թվականի որոշման՝ Կոտայքի մարզպետի և Մարտուն Սարգսի Մաթևոսյանի միջև 31.05.2007 թվականին կնքված թիվ 2586 առուվաճառքի պայմանագրի, Կոտայքի մարզպետի և Սամվել Հովհաննեսի Գրիգորյանի միջև 31.05.2007 թվականին կնքված թիվ 2593 առուվաճառքի պայմանագրի, Կոտայքի մարզպետի և Անահիտ Օնիկի Առաքելյանի միջև 31.05.2007 թվականին կնքված թիվ 2592 առուվաճառքի պայմանագրի անվավերության հետևանքներ կիրառելու մասով Դատարանի 12.01.2024 թվականի վճիռն անփոփոխ թողնելու մասը և գործն այդ մասով ուղարկել Դատարան՝ նոր քննության՝**

2. Վճռաբեկ դատարանը Որոշման 5.32.-րդ կետում նշել է. «(...) Վերաքննիչ դատարանը գալով ճիշտ եզրահանգման՝ իրավացիորեն արձանագրել է, որ Աիդա Մուխայելի Սամսոնյանն ու Ընկերությունն ապացուցել են, որ բարեխիղճ ձեռքբերողներ են, որպիսի պարագայում գրել է, որ վերջիններիս կողմից ձեռք բերված իրավունքների պետական գրանցումները՝ որպես անվավերության հետևանքներ, չպետք է կիրառվեն:

Միևնույն ժամանակ Վերաքննիչ դատարանն արձանագրելով, որ իմաստազրկվում են գործարքների մյուս հետևանքների կիրառումը (տե՛ս կետ 5.30.)՝ այնուամենայնիվ, գալով սխալ եզրահանգման, օրինական ուժի մեջ է թողել առաջին գործարքի անվավերության հետևանքը և չի անդրադարձել անվավերության հետևանքներին այն պարագայում, երբ աճուրդի անվավերության հետևանքով կողմի վրա պարտավորություն է դրվել վերադարձնել գործարքով ամբողջ ստացածը՝ փաստացի այն չստանալու պարագայում, որի արդյունքում թույլ է տրվել ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 304-րդ հոդվածի խախտում, ինչն ազդել է գործի ելքի վրա:

Այսինքն, Վերաքննիչ դատարանը ՀՀ Կոտայքի մարզպետարանին՝ անվավեր ճանաչված 31.05.2007 թվականի հողամասի առուվաճառքի թիվ 2586 պայմանագրի գինը կազմող 3.435.500 ՀՀ դրամ գումարը Մարտուն Սարգսի Մաթևոսյանին վերադարձնելուն պարտավորեցնելու, 31.05.2007 թվականի հողամասի առուվաճառքի թիվ 2593 պայմանագրի գինը կազմող 8.093.500 ՀՀ դրամ գումարը Սամվել Հովհաննեսի Գրիգորյանին վերադարձնելուն պարտավորեցնելուն, ինչպես նաև 31.05.2007 թվականի առուվաճառքի թիվ 2593 պայմանագրի գինը կազմող 11.488.500 ՀՀ դրամ գումարն Անահիտ Օնիկի Առաքելյանին վերադարձնելուն պարտավորեցնելու մասով անփոփոխ թողնելով վճիռը՝ առանց գործարքի մյուս կողմին գործարքով ստացածը վերադարձնելուն պարտավորեցնելու, ըստ էության կիրառել է միակողմանի ռեսսիսիոցիա, որն այս

¹ Տե՛ս Որոշման եզրափակիչ՝ որոշեց մասի 1-ին կետը: Ընդգծումներն ըստ հեղինակի:

դեպքում անթույլատրելի է, քանի որ կողմերից յուրաքանչյուրը գործարքով ձեռք է բերել՝ մի դեպքում դրամական միջոցներ, մյուս դեպքում՝ անշարժ գույք, հետևաբար պետք է միմյանց վերադարձնեն գործարքով ստացվածը:

Ավելին, Վերաքննիչ դատարանը չի կիրառել նաև անվավեր ճանաչված գործարքների անվավերության հետևանքները՝ դրանց չկիրառումը կապելով բերախիղճ ձեռքբերողների հետ կնքված գործարքներն անվավեր չճանաչելու հանգամանքի հետ, մինչդեռ հաջորդող գործարքն անվավեր չճանաչելը որևէ կերպ չի կարող բացառել նախորդող՝ անվավեր ճանաչված գործարքի անվավերության հետևանքների կիրառումը, քանի որ ամեն մի գործարքի անվավերությունը համապատասխան հետևանքներ է առաջացնում բացառապես տվյալ գործարքի կողմ հանդիսացած անձանց համար և միմիայն այդ գործարքով ստացածը վերադարձնելու մասով:

Հիմք ընդունելով սույն որոշմամբ վերը արտահայտված իրավական դիրքորոշումները՝ Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ Վերաքննիչ դատարանի կողմից ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 304-րդ հոդվածի՝ արդարադատության բուն էությունը խաթարող խախտում թույլ տրված լինելու մասին բողոք բերած անձի փաստարկը հիմնավորված է, քանի որ ոչ միայն չի ապահովվել անվավեր ճանաչված գործարքով կատարվածը հետ ստանալու հայցվորի իրավունքը, այլև, ի հավելումն դրա՝ միայն հայցվորի վրա է դրվել գործարքով ստացածը վերադարձնելու պարտականություն, ինչը խեղաթյուրել է երկկողմանի ռեստիտուցիայի էությունը:

Այսպիսով, վճռաբեկ բողոքի հիմքի առկայությունը Վճռաբեկ դատարանը դիտում է բավարար՝ Վերաքննիչ դատարանի 01.11.2024 թվականի որոշումը մասնակիորեն բեկանելու համար:

Ելնելով վերոգրյալից՝ Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ սույն գործով անհրաժեշտ է կիրառել ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 405-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով սահմանված՝ ստորադաս դատարանի դատական ակտը մասնակիորեն բեկանելու և գործը համապատասխան ստորադաս դատարան նոր քննության ուղարկելու Վճռաբեկ դատարանի լիազորությունը՝ որպես գործի նոր քննության ծավալ սահմանելով աճուրդի և դրա հիման վրա կնքված պայմանագրերի անվավերության հետևանքներ կիրառելու հարցը՝ հիմք ընդունելով սույն որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները»:

3. Իմ անհամաձայնությունը մեծամասնության հետ կայանում է նրանում, որ իմ գնահատմամբ Վերաքննիչ դատարանն առհասարակ չի անդրադարձել առաջին գործարքին և դրա հետևանքին, այլ կերպ ասած՝ Վերաքննիչ դատարանի որոշման տրամաբանությունը կառուցված է՝ աճուրդի և դրա հիման վրա կնքված պայմանագրի անվավերության հետևանք չկիրառելու վրա: Մասնավորապես, Վերաքննիչ դատարանը նշել է. «Վերաքննիչ դատարանն անհիմն է համարում գործարքների անվավերության մասով վճիռը բեկանելու վերաբերյալ բողոքների պահանջները՝ կրկին ընդգծելով, որ բողոքաբերների իրավունքների պաշտպանությունն ինքնին ապահովվում է գործարքների անվավերության հետևանքներ չկիրառելու արդյունքում: Միևնույն ժամանակ Վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ բարեխիղճ ձեռք բերողների իրավունքների պաշտպանությունը կարող է երաշխավորվել վերջիններիս կողմից ձեռք բերված իրավունքների պետական գրանցումները որպես անվավերության հետևանքներ չկիրառելու արդյունքում: **Հաշվի առնելով այն իրողությունը, որ գույքերը հետ չվերադարձվելու և Հայցվորի իրավունքները գույքերի նկատմամբ չվերականգնելու պարագայում իմաստագրկվում են գործարքների մյուս հետևանքների կիրառումը՝ հաշվի առնելով նաև նախկին վիճակը վերականգնելու համար իրականացված ռեստիտուցիայի**

առանձնահատկությունն ու կիրառվող հեղուկների փոխադարձ կապը: Այս պատճառաբանություններից ելնելով՝ Վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ պայմանագրի անվավերության մյուս հեղուկների մասով վճռի օրինական ուժի մեջ թողնելը ստեղծելու է առանց գույքերը Հայցվորին վերադարձնելու վճարված գումարները վերադարձնելու անհարկի ու ոչ իրավաչափ պարտականություն, ուստի դատական ակտը ենթակա է բեկանման բողոքաբերների ներկայացրած պահանջների շրջանակներում՝ նրանց հետ կնքված պայմանագրերի անվավերության բոլոր հեղուկների կիրառման մասով»:

4. Վերաքննիչ դատարանն այս ամենն արձանագրելով որոշել է երկրորդ և հաջորդող գործարքների մասով վճիռը բեկանել, փոփոխել՝ այդ մասերում ընդգրկված հայցային պահանջները մերժել և վճռի բեկանված մասերում նշված անվավերության հետևանքները չկիրառել: Իհարկե՝ Վերաքննիչ դատարանը թույլ է տվել սխալ, մասնավորապես ի հակադրումն իր իսկ վերլուծության և եզրահանգումների ուշադրություն չի դարձրել, որ առաջին գործարքի անվավեր ճանաչումն արդեն իսկ նախատեսում էր գումարի վերադարձ, սակայն այդ սխալի հասցեատերը ոչ թե Դատարանն է այլ Վերաքննիչ դատարանը: Այլ կերպ ասած՝ Վճռաբեկ դատարանն իր որոշման մեջ խոսելով Վերաքննիչ դատարանի կողմից թույլ տրված սխալի մասին որոշել է այդ սխալի ուղղումը վերապահել Դատարանին այլ ոչ թե՝ Վերաքննիչ դատարանին: Իմ գնահատմամբ ճիշտ լուծումը կլիներ այն, որ Վճռաբեկ դատարանը մասնակի բեկանելով Վերաքննիչ դատարանի որոշումն այն ուղարկեր Վերաքննիչ դատարան, որպեսզի Վերաքննիչ դատարանը հնարավորություն ունենար ուղղելու իր սխալը՝ արտահայտելով որոշակի դիրքորոշում, ինչը հնարավորություն կտար Վճռաբեկ դատարանին հետագայում ունենալ լիարժեք վճռաբեկության օբյեկտ այն դեպքում, երբ այդ որոշումը կբողոքարկվեր:

5. Քանի որ Վճռաբեկ դատարանի որոշումը չի պարունակում պատճառաբանություն առ այն, թե ինչո՞ւ է մասնակի բեկանված գործն ուղարկվում Դատարան, ես չեմ կարող ենթադրություններ անել Վճռաբեկ դատարանի շարժառիթների վերաբերյալ, ուստի վերը նշված հիմնավորումներով, ղեկավարվելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 27-րդ հոդվածի 9-րդ և 10-րդ մասերով, ես հայտնում եմ իմ անհամաձայնությունը Վճռաբեկ դատարանի Որոշման՝ պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերի վերաբերյալ:

Վճռաբեկ դատարանի դատավոր՝
Գևորգ Գյոզալյան

² Տե՛ս Վերաքննիչ դատարանի 01.11.2024թ-ի որոշման 76 և 85 էջերը: